

quæ neutris inimica est; nam et phrenetici nolunt ligari, et læthargici nolunt excitari, sed perseverare debet diligentia charitatis phreneticum ligari, læthargicum stimulare, ambos amare; ambo offenduntur, sed ambo diliguntur: ambo molestati, quando ægri sunt, indignantur, sed ambo sanati gratulantur, cap. *quid faciet*, 23. quæst. 4. Quod ergo in hac lege dicitur de bello inferendo ea ratione, ut fides augmentetur, intelligendum videtur secundum hoc, non quod principaliter bellatur, cogendo infideles ad fidem, seu ut cogantur ad fidem, sed ut recognoscant dominium Christi, et ecclesiæ Romanæ; et sic ex consequenti admittunt prædicatores verbi Dei, et fides augmentabitur, et infideles Christo luci faciemus: in modo tamen belli inferendi in hoc repertus est abusus, et propter abusum multæ violentiæ, et atrocitatis commissa; unde quotidie in consilio regio Indiarum tractatur de talibus instructionibus, ut consonent juri, et æquitati, et tales dantur euntibus in talem conquestam, ut non subito prorumpatur in bellum, et rapinas, aliasque violentias, et excedentes à talibus instructionibus, gravissimè debent puniri, ita ut cæteri deinceps ardeant à talibus excessibus; et maximè jam deinceps, cum in laudem Dei in illis partibus jam sit prædicata, et plantata fides, et prædicatores habent peritiam linguæ: et convicini, qui adhuc non audierunt verbum Dei, faciliori, et tutiori modo nunc possunt prædicari, et instrui, quam in initio poterat fieri; et sic etiam absque bello adducuntur ad fidem Christi, et ecclesiæ Romanæ obedientiam, et Regis nostri. Unde cavendum est à bello, quatenus fieri possit, propter belli, et avaritiæ nostrorum innumerabilia damna et incommoda, et ne gentes illæ potius scandalizentur, quam instruantur. Permaximè autem in hoc advertendum est, quod dicta Hostiens. de bello inferendo propter recognitionem domini ab ecclesia, non careat scrupulo, et contra eum tenet Salicet. in summ. in parte *infidelitas*, vers. antepenult. tenens cum Innoc. et movetur ex dictis S. Thom. 2. 2. in dict. quæst. 66. dicentis, infideles tunc injuste tenere dominia, quando per leges terreorum Principum amittere jussi sunt; et ideo ab eis possunt per violentiam subtrahi, non privata auctoritate, sed publica: et supplet ad S. Thom. ex dictis Innoc. quod dupliciter dicuntur detinere injusta secundum Innoc. vel quia ea surripuerunt à christianis, vel quia per dominos fideles potestatem habentes super eos, condemnati sunt pro delictis eorum, de quibus eos punire possunt. Adverte etiam, quia et hoc contra Hostiens. est de mente S. Thom. 2. 2. quæst. 10. artic. 10. vers. *dicendum*, cum dicit B. Thom. quod dominium, vel prælatio introducta sint de jure humano, distinctio autem fidelium est ex jure divino; jus autem divinum, quod est ex gratia, non tollit jus humanum, quod est ex naturali ratione. Et ideo secundum eum, distinctio fidelium, et infidelium secundum se considerata, non tollit dominium, et prælationem infidelium supra fideles in dominio jam præexistenti; potest tamen justè per sententiam, vel ordinationem ecclesiæ auctoritatem Dei habentis, tale jus domini, vel prælationis tolli, quia infideles merito suæ infidelitatis merentur potestatem amittere super fideles, qui transferuntur in filios Dei.

Sed hoc ecclesia quandoque facit, quandoque non facit, ut ibi latius per eum. Et sic ex mente S. Thom. satis apparet, quod non liceat tollere dominium infidelium supra alios infideles, prout in casu nostro, quod jus divinum in hoc non abstulit infidelibus dominium et prælationem, quod eis competeat ex naturali ratione super suos subditos: apertius etiam vult S. Thom. 2. 2. quæst. 12. art. 2. ubi tradit, quod Princeps christianus, si apostasiam à fide committat, privari potest dominio per ecclesiam, sicut et posset pro aliis culpis; et statim subdit: ad ecclesiam autem non pertinet punire infidelitatem in illis, qui numquam fidem susceperunt, secundum illud Apostol. 1. ad Corint. cap. 5. v. 12. «Quid enim mihi de iis, qui foris sunt judicare?» Et ad illam auctoritatem, quæ favere videtur dictis Hostiens. Matthæi cap. fin. v. 18. «Data est mihi omnis potestas in cælo, et in terris, potest dici, quod intelligatur, prout dicit ibi glossa interlinearis, et fuit dictum B. Hieronimi, id est, ut qui ante regnabat in cælo, per fidem regnet in terris: et etiam Albertus Magnus in expositione dictionum verborum, dicit: data est mihi omnis potestas, et non potentia; quia potestas nomen est civile, et dicit potentiam stantem ad juris ordinem. Et sic quatenus ordinatur ad promulgationem fidei et Evangelicæ doctrinæ, omnem potestatem habebit Papa, non ut temporaliter subiciat infideles prætendens, ut recognoscant dominium ecclesiæ; licet enim Christus, etiam in quantum homo, ab instanti suæ conceptionis fuit dominus universorum, noluit tamen regnare armato milite; patet, cum dicit: «Reg-

num meum non est de hoc mundo; si ex hoc mundo esset, ministri mei utique decertarent, etc.» Joan. cap. 18. v. 36. ubi glossa ordinaria dicit, hoc est, quod nos scire voluit. Sed prius vicissim interrogando voluit ostendere, quæ esset de regno suo hominum opinio, Judæorum, vel Gentilium, qua ostensa utriusque apertius respondet, *Regnum meum non est de hoc mundo*, ne vanè timeatis, et servatis, sed ad regnum cælestem credendo venite: dicit etiam Nicol. de Lyra nunc autem *regnum meum non est hic*, id est, quantum ad temporalia ista quærenda. Sed contra hoc videtur, dicit ipse, Psalm. 46. v. 8. *Quoniam Rex omnis terræ, Deus*, ipse autem est verus Deus, sicut verus homo: dicendum, quod secundum veritatem divinitatis, omnia sunt subiecta Christo; tamen quantum ad humanitatem in primo adventu suo, non venit ad dominandum temporaliter, sed magis ad serviendum, et patiendum; hæc Nicolaus. Facit etiam, et illud hymni Epiphaniæ qui decantatur ab universali ecclesia: «Hostis Herodes impie, Christum venire quid times? Non arripit mortalia, qui regna dat cælestia.» Dicit etiam B. Augustin. in dicto Joan. 18. cap. audite ergo, Judæi, et gentes, audi circumcisio, audi præputium, audite omnia regna terrena, non impedi dominionem vestram in hoc mundo, regnum meum non est de hoc mundo, nolite metuere metu vanissimo, quo Herodes ille major, cum Christus natus annuntiaretur, expavit, et tot intantes, ut ad eum mors perveniret, occidit, timendo magis, quam irascendo crudelior: regnum (inquit) meum non est de hoc mundo, quid vultis amplius, venite ad regnum, quod non est de hoc mundo, venite credendo, et nolite servire metuendo: et inferius subdit: non ait, regnum meum non est hic, sed non est hinc: hic est enim regnum ejus usque in finem sæculi, habens inter se commixta zizania usque ad messem; messis enim finis est sæculi, quando messorum venient, id est, Angeli, et tollent de regno ejus omnia scandala, quod utique non fiet, si regnum ejus non esset hic; sed tamen non est hinc, quia peregrinatur in mundo. Præterea non ita indistinctè est dicendum, quod Papa in omnibus habeat eandem potestatem, quam habeat Christus. Unde dicit Hostiens. in summ. *de penitent. et remission. dum allegat. in fin. colum. illius operis*, auctoritatem illam. *Constitutus est à Deo judex vivorum, et mortuorum*, quod illud verbum *constitutus* non facit relationem ad Papam, sed ad Christum.

Ad concessionem Alexand. potest dici, quod non per hoc Papa visus fuit approbare opinionem Host. ex illa generali concessionem, cum talis decisio egeret magno consilio, et deliberatione, et quod illa concessio intelligatur servatis servandis, et in casibus, in quibus licita esset concessio, et belli iudicio, juxta ea quæ dixi, et inferius dicam ex dictis Innoc. et aliis. Temperandum ergo est à bello, quatenus possibile sit et non est fidendum dictis Hostiens. de quibus supra, et potius adhaerendum dictis Innoc. Et illa auctoritas, *Eci in sepes, etc. Et compelle eos intrare*, intelligitur de hæreticis, ut in cap. *ipsa pietas*, 23. quæst. 4. et tradit Innoc. in cap. *maiores, de baptismo*. S. Thom. 2. 2. quæst. 10. artic. 8. 11. et 12. Et si objiciatur de Paulo percusso in via, et quodam modo coacto ad fidem, de quo habetur in cap. *quis non*, 23. quæst. 4. qui tamen adhuc fidem non susceperat; respondentur, ut Glossa ibi dicit, quod illud sola divina voluntate fuit, nam nullus cogitur recipere fidem, ut in dict. cap. *de Judæis*; vel potest dici, quod Paulus ante conversionem renitebatur fidei Christianæ, susceptæ per eum in figura: nam ut dicit S. Thom. 2. 2. quæst. 10. art. 5. quando renititur fidei nondum susceptæ, dicitur infidelitas Paganorum, sive Gentilium; quando verò renititur fidei Christianæ susceptæ, vel in figura, et sic est infidelitas Judæorum, vel in ipsa manifestatione veritatis, et sic est infidelitas hæreticorum: et gravior est infidelitas Judæorum, quam Gentilium; quia licet Judæi fidem Evangelii numquam susceperunt, sed quia susceperunt ejus figuram in veteri lege, quam malè interpretantes corrupunt, eorum infidelitas est gravior, quam Gentilium, ut tradit idem Sanctus Thomas ibidem articulo 6. prima tamen responsio melior est.

Alfons. etiam de Castr. in tract. *de justa hæreticorum puni.* lib. 2. cap. 14. in prima belli causa, quam adducit, scilicet contra idolatras, allegado jam per eum cap. 12. Deuter. v. 2. ibi: *Subvertite omnia loca, etc.* subdit: et testimonio hujus præcepti divini fretus ego sentio justum esse bellum; quod Catholicis Hispanorum Reges contra barbaras gentes, et idolatras, quæ Deum ignorabant, versus occidentem, et austrum inventas, ante aliquot annos gesserunt, et nunc etiam gerunt; hæc tamen conditio bellum illud justum esse censeo, si antequam Reges contra illos bellum moveant, procurent diligenter,

et fideliter illos monere, ut falsorum deorum cultum deserant, et Deum verum, qui est cunctorum creator et rector, adorent; quam monitionem si ibi receperint, quamvis baptismum recipere nolint, non crederem, justè posse bellum contra illos moveri. Si autem tali monitioni obtemperare noluerint, sed obstinati in suo errore persistierint, præsertim si verbi Dei prædicationem impediunt, tunc justum esse, quod ob hanc causam contra illos geratur bellum; quia omnes illæ gentes, ut experientia compertum est idolatriam exercent, et multa alia contra legem naturæ nefanda committunt. Nam quemadmodum Deus olim filiis Israel contra Jebuseum, et alios idolatras gentes fieri præcepit, ita nunc et contra has gentes similibus vitiis, et criminibus infectas fieri expedit; et sic, ut vides, adhæret dictis Innocent. Concessio igitur Papæ, de qua supra, intelligenda videtur juxta dicta Innoc. ut servatis servandis bellum inferatur, et amisso dominio Principum infidelium, propter eorum delictum, et cum moniti non desistunt, Rex Hispaniæ succedat in illo ex concessione Papæ, et propter laborem, et expensas belli, juxta dicta Joann. Major. de quibus supra. Et dicta S. Thom. procedunt, cum Papa disponit inter subditos fideles, ut latè patet ex verbis ejus in dict. cap. 19. Et ad cap. *si non ex fidei*, 23. quæst. 4. dicendum, quod ibi B. Gregor. non decidit aliquod circa causam justæ belli, quod gerebat Genandius in gentes, de quibus ibi, sed tantum commendat ejus rectam intentionem in bellis, scilicet, quod non desiderio fundendi sanguinis, sed dilatandæ tantum causa reipublicæ, ut sic ex consequenti in subditas gentes fidei prædicatione decurrat: certum est enim, quod in bello tria requiruntur: Principes scilicet auctoritas, causa justa, recta intentio; de isto ultimo tantum disserit S. Gregor.

Et posteaquam hæc scripseram venit ad manus quod in materia ista scriptis tradiderat Franciscus à Victoria, Frater Prædicatorum, qui cathedram primariam Theologiæ rexit Salmanticæ, vir doctissimus, in relectione sua super verbo illo Math. cap. fin. v. 19. «Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti,» ubi postquam ostenderit, Indos istos habuisse, et habere dominium suarum rerum, et veros esse dominos, neque ad id obstare, quod per aliquos adducebatur, istos propter amentiam, et imbecillitatem, seu eorum hebetudinem, juxta dictum Philosophi dicentis, quod aliqui à natura sunt servi, ostenderitque istos Indos secundum rei veritatem non esse amentes, sed habere pro suo modo usum rationis; cum habeant ordinem aliquem in suis rebus, postquam habent civitates, et matrimonia, magistratus, dominos, leges, officia, et commutationes, quæ omnino requirunt usum rationis. Item religionis speciem, et quia non errant in rebus, quæ aliis sunt evidentes, quod est indicium usus rationis; tradens etiam, quod Deus et natura non deficient in necessariis pro magna parte speciei, et præcipuum in homine est ratio; et quod frustra est potentia, quæ non reductur ad actum. Unde quod isti Indi videantur insensati et hebetes, putat ipse, ex maxima parte esse ex mala educatione, cum etiam apud nos videamus multos rusticorum parum differentes à brutis animalibus: neque Philosophum ubi supra intellexisse, quod qui parum valent ingenio, sicut à natura alieni juris et quod non habeant dominium sui, et aliarum rerum; neque voluisse Philosophum, quod si qui sunt à natura parum mente validi, quod liceat occupare bona illorum, et patrimonia, et illos redigere in servitutem, et venales facere. Sed vult Philosophus, quod à natura est illis necessitas, qua indigent ab aliis regi, et gubernari, et bonum est subditi aliis, sicut filii indigent subiecti parentibus ante adultam ætatem, ut uxor viro. Et demum dicit Franciscus rejicit aliquos titulos, qui prætendi possent justè belli ad istos Indos subjiçendos. Primum, scilicet quod justè subjici debeant sub dominio Imperatoris, cum Imperator dicatur dominus mundi, l. *deprecatio, ff. ad leg. Rhod. de fact. tradit.* Bart. in extravag. *ad reprimendum*, in glossa super verbor. *totus orbis*; quem titulum rejicit, latè comprobans, quod neque de jure naturali, neque divino, neque humano Imperator potest prætere dominium totius orbis.

Primum dicit patere, quia dominium, et prælatio super subditos est de jure humano, non de jure naturali; allegat S. Thom. 2. 2. quæst. 12. et tetigi supra, et in 1. part. quæst. 6. art. 4. et questione 96. ubi dicit, quod in jure naturali homines sunt liberi, excepto dominio paterno, et maritali, et Aristotel. 1. *Politico.*

Secundum, quod neque de jure divino, comprobatur latè, quia ante adventum Christi non legimus, quod fuerit Imperator dominus mundi; ibique respondet ad illam auctoritatem Danielis 2. cap. v. 37. *de Nabuchodonosore*, cum dicitur: «Tu Rex regum es: et Deus

cæli regnum, et fortitudinem, et imperium, et gloriam dedit tibi, et omnia in quibus habitant filii hominum,» dicens certum esse, quod neque Nabuchodonosor cepit regnum specialiter à Deo, sed eo modo quo alii Principes, ut Paulus dicit ad Roman. cap. 13. v. 1. *omnis potestas à Domino est*: et Proverb. cap. 8. v. 15. «Per me Reges regnant, et legum conditores justa decernunt,» neque Nabuchodonosor habuit imperium jure in toto orbe, nam Judæi non erant ei subditi: et ex hoc patet neminem de jure divino fuisse dominum totius orbis, quia gens Judæorum libera erat ab omni alienigena, ut habetur Deuter. cap. 17. v. 15. «Non poteris alterius gentis hominem Regem facere:» et quamvis S. Thom. *de Regim. Princ.* lib. 3. cap. 4. et 5. videatur dicere, imperium Romanorum à Deo traditum propter justitiam illorum, et amorem patriæ, et optimas leges, quas habebant, ut etiam dicit Augustin. in lib. *de civitate Dei*, hoc non est intelligendum, quod ex institutione divina factum est, ut consequeretur Imperium orbis; sed alio jure, scilicet justè belli, vel alia ratione, non modo quo habuit Saul, et David Regum à Deo. Hoc etiam constare, et intelligi debet, si consideremus, qua ratione, et successione imperia venerunt usque ad nos, ante, seu post adventum Salvatoris: ibique latè tradit nulla auctoritate juris divini constare, neque posse probari, Imperium statutum fuisse de jure divino.

Tertium etiam, quod neque jure humano Imperator sit dominus orbis, constare dicit, quia vel esset sola, nulla auctoritate fulcita talis potestas, aut auctoritate legis; quæ nihil operaretur, quia lex præsupponit jurisdictionem, et si ante legem Imperator non habebat jurisdictionem in orbe, ergo neque post legem, quia talis lex non potuit obligare non subditos; neque hoc habuit Imperator per legitimam subjectionem, aut aliquo alio legitimo titulo; et sic nunquam Imperator fuit dominus totius orbis. Præterea etiam dicit, quia et illi qui secundum opinionem suam Imperatori dominium totius orbis attribuunt, non dicunt eum esse dominum per proprietatem, sed solum per jurisdictionem; quod jus non se extendit ad hoc, ut convertat provinciam in suos usus, aut donet pro suo libito oppida aut prædam, neque veteres dominos deponeat, neque vectigalia capere. Impugnat etiam alium, et secundum titulum, quo prætenderetur ex concessione videlicet Papæ, insistens in hoc multum, adducens fundamenta pro utraque parte, dicens, quod opinio quorundam jurisconsultorum est, quod Papa habet jurisdictionem plenam in temporalibus in toto orbe terrarum, et quod ita tenere videtur Bart. in dict. *Extravag. ad reprimendum*, et Hostiens. ubi supra, et Archiepiscopus Florent. 3. part. tit. 22. cap. 5. §. 8. et Angel. et Sylvest. in summ. qui etiam, ut ipse Franciscus refert, multo largiùs, et benigniùs hanc potestatem attribuit Papæ, in verbo *infidelitas*, §. 7. et verbo *Papa*, §. 7. et 10. et 11. et verbo *legitimus*, §. 4. mirabilia secundum eum dicens in illis locis circa hoc: puta, quod potestas Imperatoris, et omnium aliorum Principum est subdelegata respectu Papæ, et quod est derivata à Deo mediante Papa, et quod tota illorum potestas dependet à Papa, et quod Constantinus donavit terras Papæ in recognitionem domini temporalis, et è contrario Papa donavit imperium Constantino in usum et stipendium: imo quod Constantinus nihil donavit, sed reddidit, quod erat subtractum, et quod si Papa non exercet jurisdictionem in temporalibus extra patrimonium ecclesiæ, non est hoc propter defectum auctoritatis, sed ad evitandum scandalum, et nutriendum pacem: et tota probatio horum, secundum eum, est quia Domini est terra, et plenitudo ejus, et data est mihi omnis potestas in cælo, et in terra, et quod Papa est Vicarius Christi, et ad Philipp. cap. 2. v. 8. «Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem: propter quod et Deus exaltavit illum.» Et quod favere videtur S. Thom. in fin. 2. lib. *sententiarum*, cujus ultima verba in solutione ad 4. sunt: quod Papa tenet utrumque potestatis apicem, sæcularis, et spiritualis; quo fundamento facto auctores hujus opinionis primo dicunt, quod Papa potuit, Reges Hispaniæ constituere Principes eorum barbarorum Indorum, tamquam dominus supremus temporalis. Secundo dicunt, quod dato, quod hoc non posset, saltem, si barbari isti nolent recognoscere dominium Papæ temporale, potest eis bellum indicere, et inferre. Et ita dicunt factum esse; nam primo Papa concessit illas provincias Regibus Hispaniæ. Secundo etiam barbaris illis fuit propositum et significatum, quod Papa est Vicarius Christi, et habet ejus vicem in terris, et quod ideo recognoscerent eum in superiorem: et cum sic recusaverint, justè sit eis bellum illatum, et eorum provinciæ occupatæ, ut hoc dixit Hostiens. cujus fuit ista opinio, ut retuli supra. Contra hoc tamen idem Fran-

ciscus ponit aliquas propositiones, quarum prima est, quod Papa non est dominus temporalis totius orbis, loquendo proprie de dominio, et potestate civili: quam conclusionem tenent secundum eum Turrecremata lib. 2. cap. 113. Joan. et Hugon. in cap. cum ad verum, 96. dist. et fatetur Innoc. Papa III. qui fuit doctissimus, in cap. venerabilem, qui filii sint legitimi. dicens se non habere potestatem temporalem in regno Francie: et videtur expressa sententia Bern. lib. 2. de considerat. ad Eugenium, subditque, quod opposita opinio videtur contra preceptum Domini, de quo Matthaei cap. 20. v. 23. et Lucae cap. 22. v. 23. «Scitis quia Principes gentium dominantur eorum, etc. Non ita erit inter vos;» idem et contra preceptum Apostoli, non dominantes in clero, sed forma facti gregis, 1. Petri cap. 5. v. 3. sic Christus Dominus secundum humanitatem, secundum quod ipse probabilius esse dicit, non fuit dominus temporalis orbis, cum ipse dixerit: regnum meum non est de hoc mundo. et tetigi ego superius; unde S. Thom. de regim. Princip. lib. 3. cap. 13. dicit quod dominium Christi ordinatur ad salutem anime, et ad spiritualia bona, licet a temporalibus non excludatur eo modo, quo ad spiritualia ordinatur; unde patet secundum eum, quod sententia S. Thomae non est, quod regnum Christi esset ejusdem rationis cum regno civili et temporali; sed ita est, quod ad finem redemptionis omnimodam potestatem habebat etiam in temporalibus, sed secluso illo fine non; multo minus ergo Papa habebit tale dominium temporale. Adducit etiam, quod tale dominium in Papa non potest probari jure divino, naturali, neque humano; quod de naturali ei humano notum est, de divino etiam, quia nulla auctoritate juris divini probatur; quod enim Dominus dixit Petro, pascite oves meas, satis ostendit potestatem esse in spiritualibus, et non in temporalibus, et ostendit Papam non esse in toto orbe, nam ipse dixit Joan. cap. 10. v. 16. in fine saeculi fiet unus ovile, et unus pastor, unde satis constat in presentiarum, non omnes esse oves hujus ovilis, saltem infideles. Item etiam adducit, quod dato quod Christus haberet hanc potestatem, constat hanc non esse commissam Papae; quod dicit patere, quia non minus Papa est vicarius in spiritualibus, quam in temporalibus; sed Papa non habet jurisdictionem spirituales super infideles, ut fatentur qui contrariam opinionem sectantur; ergo neque temporalem: et videtur expressa sententia Apostoli 1. ad Corinth. cap. 5. v. 12. Quid enim mihi de istis, qui foris sunt, judicare? Praeterea non est bonum argumentum secundum eum, Christus habuit temporalem potestatem in toto orbe, ergo commisit eam Papae; nam Christus sine dubio habuit spirituales potestatem in toto orbe, non minus super fideles, quam super infideles, vel e contra. Et potuit facere leges obligantes totum orbem, sicut fecit de baptismo, et articulis fidei, et secundum Doctores Christus potestatem excellentiae non commisit Apostolis: et tamen Papa non habet illam potestatem super infideles, neque potest eos excommunicare, neque prohibere coenabam in gradibus a jure divino permissis; ergo, etc.

Ponit etiam secundam propositionem: quod dato quod Papa haberet illam potestatem in orbe, non posset eam dare Principibus saecularibus, et patere dicit, qui es annexa Papatui, neque potest Papa eam separare ab officio Papae, neque privare successorem illa potestate, quia non potest esse sequens Pontifex minor praedecessore; et sic, vel nulla esset talis collatio, vel sequens Pontifex posset illam revocare.

Subdit, et tertiam propositionem: quod Papa habet temporalem potestatem in ordine ad spiritualia, id est, quantum est necesse ad administrationem rerum spiritualium; quam dicit esse conclusionem Turrecrematae, ubi supra, cap. 144. et omnium Doctorum; ex qua conclusione inferitur, quod Papa potest infringere leges civiles, quae sunt nutritivae peccati, ut patet in cap. fin. de praescription. et quod discordantibus Principibus de jure alicujus principatus, et in bella ruentibus, potest esse iudex, et cognoscere de jure partium, et sententiam ferre, quam Principes recipere tenentur, ne eveniant tot mala spiritualia, quot ex bellis oriri necesse est, et ex hac etiam ratione potest aliquando Reges deponere, et novos constituere: et ad hunc sensum intelligenda sunt jura, quae dicunt, quod Papa habet utrumque gladium.

Et ex ista propositione inferit, quod cum Papa non habeat potestatem spirituales super istos infideles, ut patet 1. ad Corinth. cap. 5. v. 12. ergo neque temporalem. Unde si isti barbari nolunt recognoscere tale dominium, non potest eis bellum inferre, et bona illorum occupare: quod et confirmari dicit, nam cum ita sit, et tenentes opinionem contrariam fatentur, dato quod barbari nolent recipere

Christum pro domino, non possunt ob hoc bello peti, et affici aliquo malo. Unde absurdissimum est, quod dicunt, quod teneantur recipere vicarium, et quod aliam possint bello lacessiri, et spoliari.

Et item, si et ratio est secundum istos, quare etsi nolent recipere fidem Christi, non possunt cogi: quia non potest eis evidenter probari per rationes naturales. Cum ergo multo minus per rationes naturales probari possit dominium Papae; ergo non possunt cogi ad recognoscendum hoc dominium. Unde et idem Sylvest. qui tantum favet potestati Papae, tenet contra Hostiens. quod infideles non possent bello cogi ad reconoscendum hoc dominium, neque hoc titulo spoliari possunt bonis suis, secundum Innocent. in dict. cap. quod super his, et S. Thom. videtur hujus sententiae, 2. 2. quaest. 66. art. 8. ad secundum, ubi dicit, quod infidel. les nequeunt spoliari bonis suis, nisi qui sunt subditi Principibus temporalibus, propter causas legitimas, ex quibus alii subditi possent spoliari. Unde et neque Sarraceni unquam isto titulo fuerunt spoliati, et si quis dicat talem titulum sufficere ad inferendum eis bellum, esset aperte fateri, quod ratione infidelitatis possent spoliari, cum sit certum, quod nullus infidelium recognoscit hoc dominium; nullus autem ex Doctoribus est, qui concedat, quod ex solo titulo infidelitatis possent spoliari, etiam de illis qui cogere volunt ad talem recognitionem. Ergo omnino est fictitium, quod isti dicunt, quod si infideles non recognoscunt dominium Romani Pontificis, possint bello infestari.

Subdit etiam ad justificationem hujus conquestae praetendit tertium titulum, scilicet inventionis, et quod sic efficiantur occupantium, ut in §. ferre, Instit. de rer. divis. quem tamen confutat, et bene, cum ista loca non erant deserta, sed habitata, et infideles haberent verum dominium illorum: ergo quae sic sunt inventa, non possunt dici in nullius bonis fuisse, ut dispositio dicti §. locum habeat, neque plus juvat talis inventio, quam si ipsi invenissent nos. Si autem secundum eum praetendatur titulus, quod si nolint suscipere fidem Christi, possint bello impeti; nam videbatur, quod cum ratione blasphemiae in Deum possit eis indicere bellum, ut desistant a talibus blasphemias, ut tradunt S. Thom. et Cajetanus 2. 2. quaest. 10. art. 8. inquit enim S. Thom. possemus eos prosequi bello, si uterentur crudeliter ad irrisionem, vel quomodocumque uterentur ad ignominiam, et si facerent injuriam Christo, qui est Rex, et Dominus noster: sed majus peccatum est infidelitas, quam blasphemia, quia ut S. Thom. probat in dict. quaest. 10. art. 5. infidelitas est gravissimum inter peccata, quae contingunt in perversione morum, quia opponitur indirecte fidei, et blasphemia non opponitur directe fidei, sed confessioni fidei: infidelitas etiam tollit principium conversionis in Deum, scilicet fidem, non autem apostasia; ergo sicut pro blasphemia, licet, a fortiori propter infidelitatem licebit eos bello prosequi. Sed tandem ipse Franciscus residet, quod imo, neque ex hoc titulo possent debellari, ponens sex propositiones.

Prima, quod isti barbari priusquam aliquid audissent de Christo, non peccabant peccato infidelitatis, eo quod non credebant in Christum; quae conclusio secundum eum est ad litteram S. Thom. 2. 2. quaest. 10. artic. 1. ubi dicit quod apud eos, qui nihil audierunt de Christo, infidelitas non habet rationem peccati, sed magis poenae, quia talis ignorantia divinum ex peccato primi parentis sequuta est; qui autem, si sunt infideles, damnantur quidem, sed propter alia peccata, non propter peccatum infidelitatis. Unde Dominus dicit, Joan. cap. 15. v. 22. «Si non venissem, et loquutus eis non fuisset, peccatum non haberent,» ubi August. exponit, quod loquitur de peccato, quod non crediderunt: neque obstat, si quis dicat: ergo secundum hoc sequitur, quod aliqui salvari possint sine baptismo, si ponamus ignorantiam invencibilem de baptismo, et fide Christi; nam non sequitur talis consequentia, barbari enim, ad quos non pervenit annuntiatio fidei, vel religionis Christianae, damnabuntur propter peccata mortalia, aut idolatriam, sed non propter peccatum infidelitatis, quia si facerent, quod in se est bene vivendo, Dominus illuminaret illos circa nomen Christi.

Ponit etiam conclusionem secundam: quod isti barbari non ad primum nuntium tenebantur, neque tenentur credere fidem Christi, ita quod non credendo peccarent mortaliter solum per hoc, quod simpliciter eis annuntiatur, et proponitur, quod vera est religio Christiana, et quod Christus est Salvator, et Redemptor mundi, sine miraculis, aut quacumque alia suasionem, et probationem. Allegat Sanctum Thomam, et Cajetanum 2. 2. quaest. 1. art. 4. dicentis, quod temere aut imprudenter quis crederet aliquid, maxime in his quae spectant ad salutem, nisi cognoscat a viro fidedigno illud asseri, et

Eclesiastici cap. 19. v. 4. dicitur: Qui credit cito, levis corde est, et confirmatur per illud Joan. 13. v. 24. et si signa non fecissem, peccatum non haberent; cum ergo ex hoc dicti barbari non essent in culpa, non potuissent contra eos bellum indici, cum ad bellum justum requiratur causa justa, ut scilicet illi qui impugnantur, hoc propter aliquam culpam mereantur, ut tradit August. lib. 85. quaest. et habetur in cap. Dominus noster, 22. quaest. 2. et Sanctus Thom. 2. 2. quaest. 40. artic. 1.

Ponit et tertiam propositionem: quod si barbari rogati, et admoniti, ut audiant pacifice loquentes de religione, et nodiat audire, quod non excusantur a peccato mortali; quia cum necessarium sit eis ad salutem credere in Christum, et baptizari, Marci cap. ultim. v. 16. Qui crediderit, etc. Cum ut credant, requiratur quod audiant, tenentur audire, aliam sunt extra statum salutis.

Quartam etiam proponit propositionem: quod si fides christiana proponatur barbaris probabiliter, id est, cum argumentis probabilibus et rationibus, et cum vita honesta, et secundum legem naturae studiosam, quod magnum est argumentum ad confirmandam veritatem, et hoc non semel, sed diligenter, et studiosè, barbari tenentur credere, et recipere fidem Christi sub poena peccati mortalis.

Ponit etiam aliam, et ultimam propositionem: quod quantumcumque fides sit annuntiata barbaris probabiliter et sufficienter, et nollenam recipere, non ideo tamen ex hac ratione licet eos bello prosequi, et spoliari bonis suis. Allegat S. Thom. 2. 2. quaest. 10. art. 8. et est communis conclusio doctorum in jure canonico, et civili, et dixi ego superius.

Deinde adducit quintum titulum, qui praetenditur ad bellum istud justificandum, scilicet, quod barbari isti vel multi eorum peccant contra legem naturae, ut ajunt, seu contra naturam, ut usus carnis humanarum, concubitus indifferentes cum matre, et sorore, et cum masculis, et quod pro his possunt infestari bello, et cogi, ut ea relinquunt; quae fuit opinio Archiepiscopi Florentini, 3. parte, t. 22. cap. 5. §. 8. post Augustinum de Ancona, Sylvest. in summ. in verbo Papa, §. 7. et fuit opinio Innoc. in dict. cap. quod super his, credo inquit gentiles non habent nisi legem naturae, et si contra illam fecerint, potest illos Papa puniri. Et arguitur ex Genes. cap. 19. ubi Sodomitae puniti sunt a Deo; cum enim facta Dei nobis sunt exemplaria, non video quare Papa, qui est Vicarius Christi, non possit hanc Innocentius. Ipse vero Franciscus ponit in hoc conclusionem: Principes, scilicet, Christianos, etiam cum auctoritate Papae non posse coercere barbaros a peccatis contra leges naturae; neque ratione illorum eos punire, et hanc conclusionem probat.

Primo, quia contraria assertio praesupponit falsum, videlicet, quod Papa habeat jurisdictionem super illos, cujus contrarium supra probatum est, etc.

Secundo, quia vel intelligunt universaliter de peccatis contra leges naturae, ut pro furto, fornicatione, adulterio, vel peculiariter pro peccatis contra legem naturae, de quibus tractat S. Thom. 2. 2. quaest. 154. art. 11. quomodo peccatum contra naturam dicitur non solum, quod est contra legem naturae, sed etiam contra ordinem naturalem, de quibus 2. ad Corinth. cap. 2. et ad Romanos cap. 1. et sic isto secundo modo arguit in contrarium, quia homicidium est ita grave, vel gravius peccatum, et ita manifestum: ergo si pro illis licet, ergo et pro homicidio. Item blasphemia est ita grave peccatum et manifestum, unde et pro isto. Si vero intelligatur generaliter primo modo pro omnibus peccatis contra naturam, arguit in contrarium; pro fornicatione non licet, ergo neque pro aliis contra legem naturae; antecedens dicit patere 1. ad Corinthios c. 5. v. 9. «Scripsi vobis in epistola: ne commisceamini fornicariis;» et inferius: «si quis frater nominatur inter vos fornicator, aut idolis serviens;» et infra: «Quid enim mihi de his, qui foris sunt judicare?» Ubi S. Thom. dicit: accepterunt potestatem super eos tantum, qui se fidei subdiderunt; nater ergo aperte, quod Paulus dicit non spectare ad eum iudicium de infidelibus fornicariis aut idolatris. Item et arguit, quod neque omnia peccata contra legem naturae possant evidenter ostendi, saltem omnibus, et quod dicere aliud, est tantumdem dicere, ac si quis dicat, quod propter infidelitatem licet Barbaros debellare, omnes enim sunt idolatrae. Item mirum esse dicit, quod Papa non possit ferre leges infidelibus, et possit tamen exercere iudicia, et inferre poenas; et quod possint negare immodè auctoritatem, et jurisdictionem Papae, et tamen teneantur subire iudicium ejus. Item et subdit, quod non possunt acceptare iudicium Papae, quin sint Christiani, nullo enim alio jure Papa potest eos condemnare, aut punire, nisi

quia Vicarius Christi; sed tam Innoc. quam Augustinus de Ancona, Archiepiscopus, et Sylvest. fatentur, quod non possunt puniri, quia non recipiunt Christum; ergo neque quia non recipiunt iudicium Papae. Et hoc confirmari dicit, quia neque in veteri testamento, ubi tunc armis res gerebantur, populus Israel occupavit terras infidelium, quia essent infideles, et idolatrae, vel quia haberent alia peccata contra naturam, ut quod sacrificabant filios suos, et filias suas daemioniis; sed vel speciali dono Dei, vel quia transitum impediabant, vel eos offenderant, ut et dixit Cajetanus ubi supra.

Asserit etiam praetendi alium, et sextum titulum, electionis scilicet voluntariae. Hispani enim, cum ad barbaros pervenirent, significavit eis, quemadmodum Rex Hispaniae mittit eos pro commodis eorum, admovent, ut cum in Regem suscipiant, illicque responderunt sibi placere, et nihil tam naturale est, quam voluntatem domini volentis rem suam in alium transferre, ratam fieri, Inst. de rer. divis. §. per traditionem. Ipse vero, et hunc titulum refutat, ex eo quia ad valorem talis tituli abesse deberet metus et ignorantia, quae vitiant omnem electionem; nesciunt enim Barbari, seu non intelligunt, quid in hoc faciant, neque quid Hispani petant. Item cum hoc petunt, circumstant armati circa imbelles, et meticulosos. Item si illi antea habent veros dominos, et Principes, non potest populus sine aliqua alia rationabili causa accipere novos dominos in detrimentum priorum, neque ipsi domini possunt novum Principem creare sine consensu populi. Cum ergo in hujusmodi electionibus, seu acceptationibus non concurrant omnia requisita ad legitimam electionem, talis titulus non est idoneus.

Rejctis itaque per eum titulis istis, laborat ipse Franciscus in ostendendo aliquos titulos, ex quibus licet Barbari isti venire poterint in ditionem Hispanorum. Ad quod ostendendum ponit aliquas propositiones.

Primam, quod Hispani habent jus peregrinandi in illas provincias, et illic degere, sine tamen aliquo documento Barbarorum, neque possunt ab illis prohiberi; quod probat ex jure gentium, quod derivatur a jure naturali, ut Instit. de jur. natur. vers. quod naturalis ratio, apud omnes enim gentes, et nationes habetur inhumanum, hospites et peregrinos sine aliqua rationabili causa nolle suscipere, et e contra humanum et officiosum recipere. Item quia a principio orbis, cum omnia essent communia, licebat unicuique, in quacumque vellet regionem tendere et peregrinari; neque hoc fuit demptum pro provinciarum divisionem, cum non fuerit de intentione gentium per hoc tollere communicationem: et multa alia adducit his similia in hujus comprehensionem.

Secunda vero propositio est, licere Hispanis apud illos, sine patriae tamen damno negotiari, importantes illis merces, quibus careant, et adiacentes aurum vel argentum, aut alia, quibus illi abundant; neque Principes eorum possunt impedire subditos suos, ne exerceant commercia cum Hispanis, neque Hispanos cum illis; quod etiam probat, quia commercia sunt de jure gentium.

Tertia propositio: quod si quae sunt apud Barbaros communia, tam civibus, quam hospitibus, non licet Barbaris prohibere Hispanos ab illorum communicatione et participatione, verbi gratia, si licet aliis peregrinis, vel effodere aurum in agro communi, vel ex fluminibus, vel piscari margaritas in mari, non possunt Hispanos prohibere eo modo dumtaxat, quo aliis licet, dummodo cives et naturales non graventur.

Quarta propositio: si ex aliquo Hispano nascantur ibi liberi, et velint esse cives, non videtur, quod possint prohiberi, vel a civitate, vel a commodis aliorum civium, si nati essent in partibus illis habitibus domicilium; quod probat, quia et hoc videtur de jure gentium, l. cives, ff. de appellat. l. cives, C. de iust. lib. 10. imò videtur secundum eum, quod qui velit recipere domicilium in aliqua civitate illorum, contrahendo ibi matrimonium, vel alia ratione, qua alii peregrini solent fieri cives, non possent prohiberi plusquam alii, et per consequens gaudere privilegiis civium, sicut alii, modo et eubent onera, sicut alii.

Quinta propositio: si Barbari vellent Hispanos in supradictis prohibere, quae sunt de jure gentium, a commercio, puta, vel aliis jam dictis, Hispani primo debent rationibus, et persuasionibus tollere scandalum, et ostendere omni ratione se non venire ad nocendum illis, sed pacifice velle hospitari, et peregrinari sine aliquo illorum incommodo, et hoc non solum verbis, sed etiam re ostendere: quod si Barbari nolent acquiescere, sed vim agere, Hispani possunt se defendere, et omnia agere ad securitatem suam convenientia. Et si